Nefsin Allah sevgisine mazhar olması

Yasemin Peçe: “Nefis putu, insanı Allah’tan ayıran en büyük zalimdir. Ama ben bu konuda daha çok bilgilenmek istiyorum, yardımınızı rica ediyorum.”

Terbiye görmediği zaman bir put olup insanı dalâlete sürükleyen nefis, terbiye gördükçe Allah’ın kulu olduğunu bilir ve manevî mertebelerde yükselir. Kur’ân’da nefsin değişik sıfatları zikrediliyor. Bazen aşırı ve ilkel istek sahibi mânâsında “emmâre”1 sıfatıyla anılan nefis; bazen kendisini yargılayan, kınayan ve günahlardan içi darlaşan bir öz varlık olarak “levvâme”2; bazen hayvanî ve şehvanî isteklerin hükmünden kurtulup ubudiyet makamında İlâhî nurla tatmin olduğu anlamında “mutmainne”3 sıfatlarıyla, yani makamlarıyla anılır. Kur’ân ayrıca nefislerin bazen ilham aldıklarını4; bazen kemâlâtta felâha erdiklerini ve kurtulduklarını5; bazen Rabb-i Rahîm’den razı olduklarını, Rabb-i Rahîm’in de kendilerinden razı bulunduğunu6 kaydeder. Ve Cenâb-ı Hak razı olduğu nefislere, “Has kullarım arasına gir! Cennetime gir!”7 buyurur. Diğer yandan nefisleri uyarır: “Onlar ki, küçük günahlar dışında büyük günahlardan ve fuhşiyâttan sakınırlar. Şüphesiz Rabb’in geniş mağfiret sahibidir. Rabb’in sizi topraktan yarattığı sırada ve sizler annelerinizin karınlarında ceninler iken sizin hallerinizi en iyi bilendir. Öyleyse nefislerinizi temize çıkarmayın! Sakınanı en iyi O bilir”8 buyurur.

Nefsi; 1- Nefs-i Emmâre (kötülükleri emredici), 2- Nefs-i Levvâme (kendisini kınayan), 3-Nefs-i Mülhime (ilhama mazhar olan), 4- Nefs-i Mutmainne (itminana ermiş, olgunlaşmış), 5-Nefs-i Râziye (rızâ makâmına ermiş), 6- Nefs-i Marziye (kendisinden râzı olunan), 7- Nefs-i Kâmile (kemâle ermiş nefis) olmak üzere yedi makamda inceleyen İslâm Büyükleri, bu makamları yukarıda bir kısım âyetlerini verdiğimiz Kur’ân’dan süzüp çıkarmışlardır.

Nefsin bu sıfatları hiç şüphesiz durağan değildir. Yani bu sıfatları bir merdivenin basamakları kabul ettiğimizde, nefisler için yükseliş ve iniş, ölüme kadar her zaman mümkündür. İman, ibadet ve taat yükselişine; isyan, tuğyan ve günahlar inişine sebep olur. Nefs-i emmârenin, levvâme, mutmainne veya daha yüksek makamlara

yükselişi halinde bile, silâhlarını ve cihâzâtını asâba devrettiğini beyan eden Bedîüzzaman Hazretleri, asâb ve damarların o vazîfeyi, yani “emmâre” vazifesini ömrün sonuna kadar gördüğünü, dolayısıyla nefs-i emmâre çoktan ölmüş olsa bile eserlerinin damarlarda yaşadığını; bundan dolayı çok büyük asfiyânın ve evliyânın nefisleri “mutmainne” makâmında oldukları halde, nefs-i emmâreden şikâyet ettiklerini kaydeder.9

Saîd Nursî Hazretlerine göre, “Nefislerinizi temize çıkarmayın”10 âyeti, nefsin en ilkel haline karşı bizi uyarmaktadır. Şöyle ki: İnsan cibilliyeti ve fıtratı hasebiyle nefsini sever. Hatta evvelâ yalnız nefsini sever; başka her şeyi nefsine feda eder. Mabuda lâyık bir tarzda nefsini metheder. Mabuda yaraşan bir tenzih ile nefsini ayıplardan tenzih eder ve berî görür. Elden geldiği kadar kusurları kendine lâyık görmez ve kabul etmez. Nefsine tapar bir tarzda kendini şiddetle müdafaa eder. Hatta fıtratında derc edilen ve yalnız Mâbud’unun hamd ve tesbihi için kendisine verilen duyguları ve istidatları kendi nefsine sarf ederek, “Nefsinin arzusunu kendine İlâh edinip her emrine uyan kimseyi gördün mü?”11 sırrına mazhar olur.

Neticede, gerçekte “acz” içinde yuvarlanan nefis, kendisini üstün görür, kendisiyle gururlanır, kendisini beğenir. Oysa kulluk makamı, Allah’ın azameti ve büyüklüğü karşısında, kendi acziyetini idrak etmeyi gerektirmektedir.

İşte bu mertebede nefsin tezkiyesi ve terbiyesi, nefsi tezkiye etmemektir, yani nefsi günahlardan uzak görmemektir. Yani nefsi günah ve kusurlardan temize çıkarmamaktır. Nefsin günahlardan arınması ve temizlenmesi için bu şarttır. Çünkü “acz” içinde olduğunu anlayan ve kabul eden nefis, gururlanmaz, kendisini büyük görmez; Allah’a kulluk yoluna girer. Allah’a kulluk yolu ise onu, mahbûbiyete, yani Allah sevgisine mazhar olma makamına yükseltir.

Dipnotlar:

1- Yûsuf Sûresi: 53; Şems Sûresi:10
2- Kıyâme Sûresi: 2; Tevbe Sûresi: 118
3- Fecr Sûresi: 27
4- Şems Sûresi: 8
5- Şems Sûresi: 9
6- Fecr Sûresi: 28
7- Fecr Sûresi: 29,30
8- Necm Sûresi: 32
9- Mektûbât, s. 316
10- Necm Sûresi: 32
11- Furkân Sûresi: 43